

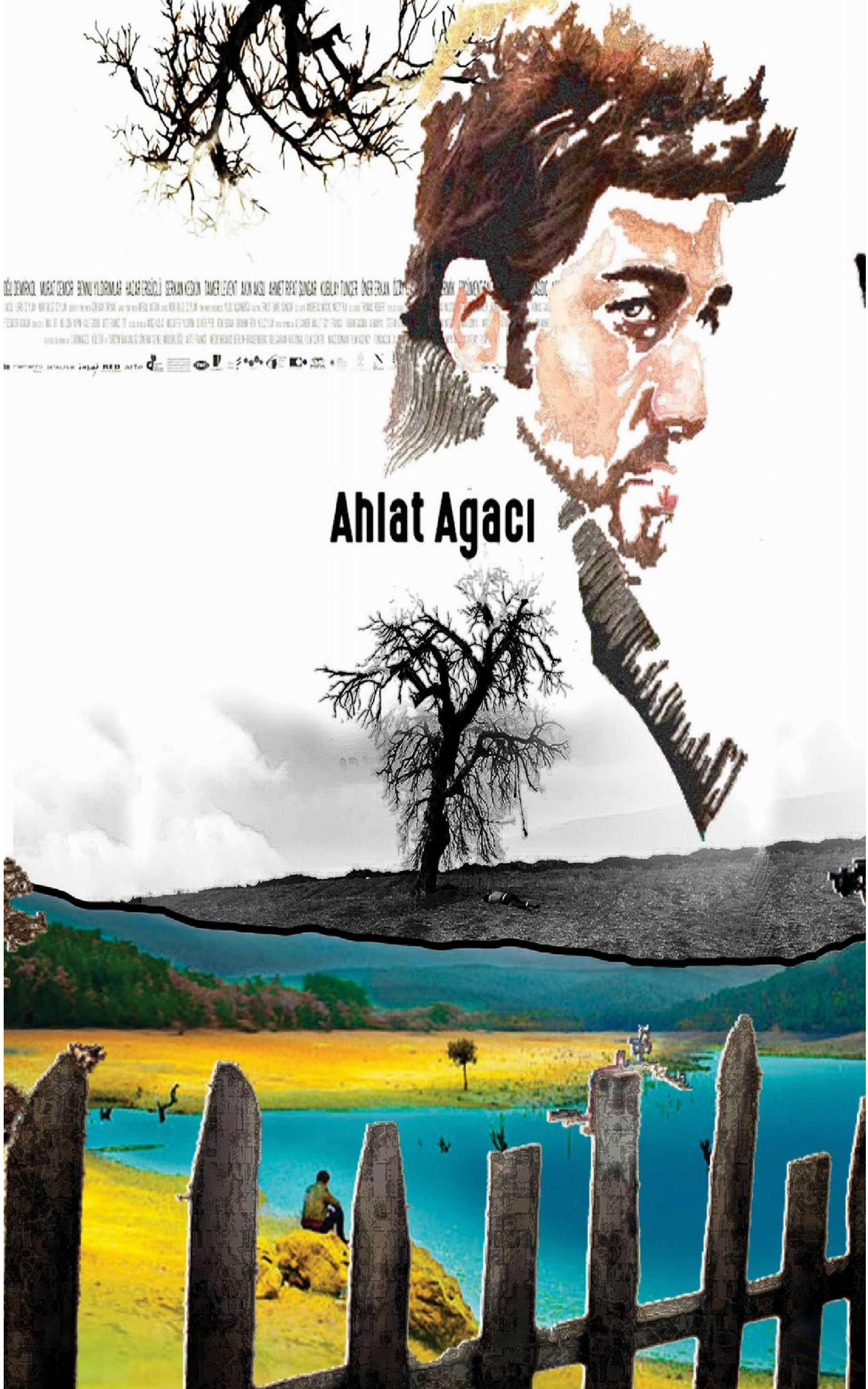
AHLAT AGACI MURI BILGE CEYLAN IN KISISEL YOLCULUGU

Yayın Adı : Rabarba
İli : İstanbul

Periyod : Aylık
Sayfa : 62

Tarih : 01.06.2018
Tiraj : 0

1/4

Koza'dan Ahlat Ağacı'na Nuri Bilge Ceylan Sineması

AHLAT AĞACI

NURİ BİLGE CEYLAN'IN KİŞİSEL YOLCULUĞU

Yazar: Bilge Ebiri - Çevirmen: Sena Özkurt - İllüstrasyon: Büşra Öztürk

Ceylan'ın son filmi **Ahlat Ağacı**'ni Cannes Film Festivali'nde seyreden Bilge Ebiri, The Village Voice için yazdı; biz de Sena Özkurt'un Türkçesiyle sizlerle buluşturuyoruz.

"Ve bir de Ceylan var..." Bu cümleyi Cannes'da kaç defa duyduğumu hatırlamıyorum. Yarışma programına bakıldığında, programın en sonuna saklanmış bu devasa filmi görmezden gelmek mümkün değildi: Türk yönetmen **Nuri Bilge Ceylan**'ın 188 dakikalık filmi, dikkatinizi bütünüyle isteyen filmlerle dolu olan bu festivalde seyirci için yanlış bir yemdi. Ceylan, göz ardı edilebilecek bir yönetmen değil. Son filmi *Kış Uykusu* (2014) ile Altın Palmiye almış, dünyanın en iyi yönetmenlerinden biri ve bir festivalden asla eli boş dönmedi. Genelde hızlı temposu veya hafif konularıyla bilinen bir yönetmen olmasa da en son ve en uzun işini tam da festivalin kapandığı güne denk getirmesiyle epey inatçı ve hatta sadist bir tarafa sahip olmalı.

Ahlat Ağacı (2018) kesinlikle uzun, ama neyse ki oldukça eğlenceli. Bir **Nuri Bilge Ceylan** filminde bu kadar gülebileceğimi hiç düşünmemiştim. Yine de mizah onun kesinlikle uzak olduğu bir alan değil. 2003 yılında uluslararası bir şekilde yayınladığı *Uzak* (2002) filmi de garip sayılabilecek bir çiftin komik ilişkisine odaklanıyordu. 2011 yapımı başyapıtı *Bir Zamanlar Anadolu'da*

filminin ilk yarısında da epey komik sayılabilecek sahneler vardı; fakat bir yazar olmaya çabalayan ve Çanakkale ile memleketi Çan arasında mekik dokuyan yeni mezun Sinan'ı takip eden **Ahlat Ağacı** Ceylan'ın şu ana kadar çektiği en komik ve en politik filmi. Bir o kadar da kişisel bir hikaye.

İlk filmi *Kasaba*'dan (1997) beri kırsal bölgelerdeki ailelerin ilişkileri üzerine hikayeler anlatan ve düşünen Ceylan, bir Çehov hikayesinin sahip olduğu durgun ve dalgın havayı taşımakta zorlanıyordu. Bu onu soğuk, sönük, uzun çekimlerin ve hayale benzer sahnelerin yönetmeni olarak bilenleri şaşırtabilir. Ama *Kış Uykusu* filminde, akşamüzeri yapılan bir tartışmanın dalgın ritmini yakalama çabalarını başarmış görünüyordu. O filmde de tam olarak başardığını söyleyemem, ama **Ahlat Ağacı** filminde Ceylan diyaloglarını daha da artırarak yönünü daha yeni tartışmalara çeviriyor ve filmin ilk yarısında bugün Türkiye'de sanatçıların sıklıkla değindiği konular olan edebiyat, popülerite, aşk ve modernite üzerine daha geniş, daha yoğun ve çoğu zaman daha komik konuşmalar yaratmayı başarıyor.

Kozalı'dan Ahlat Ağacı'na Nuri Bilge Ceylan Sineması

Filmdeki inşaat firması müdürü, sadece Türkiye'deki resmi kültür anlayışının bir metaforu değil; aynı zamanda insani konulara değinmek isteyen sanatçılardan açıkça daha politik konular talep eden zihniyetin de temsilidir.

Film en yaratıcı sekanslarından birinde, aşırı utangaçlık ve densizlik gibi uç noktalarda gidip gelen, öğretmenlik mezunu olan ve yazar olmak isteyen baş karakterimiz Sinan'ın (Doğu Demirkol), bir kitapçıda ünlü bir roman yazarına yaklaştığını görüyoruz. Yazarla, birçok konunun yanı sıra hikayelerin bir mesajının olup olması gerektiği ya da sanatçının kişiliğinin yarattığı sanat eserini okurken ne kadar önemli olduğu ve bazı insanlar için kutsallık derecesinde önemli olan bazı konuların sanat eserlerinde kullanılmasının etikliği üzerine bir tartışmaya giriyor. Tartışmaları başlangıçta çok garip bir şekilde başlasa da giderek daha da zıtlıyor. Sinan genç bir idealist olarak sorularını sormaya hiç durmadan devam ederken, yazar da ilk baştaki kibar, babacan ama şaşkın halinden uzaklaşarak gittikçe öfkelenmeye başlıyor.

Bütün bu tartışmanın altında, Ceylan'ın yenilikçi olarak görülen fikirlere sahip, aykırı genç bir sanatçı olarak kendi sorumluluğunu anlamaya çalıştığı hissedilebilir. Bütün bunların altında bir sanatçının zamanıyla nasıl etkileşime girmesi gerektiği ile ilgili tartışmalı ve çözülmüş düşünceler var. Uluslararası bir ünü olmasına ve aşırı derecede dengesiz bir politikaya sahip bir ülkeden olmasına rağmen apolitik bir sanatçı olan Ceylan için bu sorunun sorulması çok önemli. Öğrendiğime göre, bu sahne aynı zamanda Ceylan'ın eski dostu ve eski film ortaklarından biri olan Zeki Demirkubuz'a ve onunla olan çekişmelerine de bir gönderme barındırıyor.

Ceylan bu tartışmaları çözmeye çalışmak yerine onları olabildiğince açmaya çalışıyor. Sinan'ın en mantıksız düşünceleri bile bir konuya değinmek için var. Yazarla tartışmasından kısa bir süre sonra kahramanımız, okumayı çok sevdiğini öğrendiği bir inşaat firmasının müdürüyle görüşüyor. Kendi işini büyütme adına birçok kültürel projeye destek veren bu kişinin okuma anlayışı Sinan'la kıyaslandığında epey farklı. Çanakkale bölgesini hem Truva hem de Gelibolu savaşlarının yaşandığı tarihi öneme sahip bir yer olarak gördüğü için, Sinan gündelik hayatta karşılaşılabilen insanların hikayelerini ünlü askerler ve tarihi figürlerin hikayelerine tercih ettiğini duyunca çok şaşırıyor. Bu kişi, sadece Türkiye'deki resmi kültür anlayışının bir metaforu değil; aynı zamanda insani konulara değinmek isteyen sanatçılardan açıkça daha politik konular talep eden zihniyetin de temsilidir.

Sinan'ın tartışmaları, Murat Cemicir'in canlandırdığı kumar bağımlısı ve emekliliğe hazırlanan öğretmen babası ile sürekli ezilen annesine yaptığı ziyaretle çevreniyor. Sinan'ın babasının dokunduğu her şey yerle bir oluyor; yıllardır oynamasına rağmen kumardan bir şekilde hiçbir şey kazanmadığı gibi, bir de herkese borcu vardır. Bahçelerinde kazmaya çalıştığı kuyu da hiç kuşkusuz başarısızlıkla sonuçlanacaktır. Haliyle, Sinan kendisini hem dış dünyada hem de kendi ailesinin içinde bir öteki olarak görür, babasının sorumsuzluğundan ve hatta şeref yoksunluğundan, onun bezgin ve garip hayat anlayışından utanır.

Kozal'dan Ahlat Ağacı'na Nuri Bilge Ceylan Sineması

Genç adamın kendi hayatını yok etme gücüne sahip olan kasvetli bezginliğinde bir yandan da kendi kendine yeten bir muhteşemlik yatmaktadır. O dünyadan kaçarak kendi sorunlu tecrübelerini sanatına, kendi deyişyle, tuhaf bir otokurmaya meta romana dönüştürecek olan bir entelektüel.

Diyalogları basit bir ikili çekim şeklinde çekilmiş olsa da Sinan'ın ailesi ve arkadaşlarıyla beraber olduğu sahneler etkileyici manzaralar aracılığıyla sis, güneş ve karla birleşerek büyüleyici ve mistik bir şiirsel görüntü oluşturuyor. Karıncalarla kaplanmış uyuyan bir bebek, bir suç mahalline benzeyen öğlen uykusu sahnesi, kötü bir ısırgına dönüşen sevgi dolu bir öpücük. Bu mistik ve dünyevi sekanslar, diyalogların basit ve düzenli çekim tekniğiyle çelişerek düzensiz ve hayali olan arasında sinematik bir diyalog yaratıyor.

Ahlat Ağacı'nin yapısında, Sinan'ın bazı sorularını yanıtlaması da yine de belli bir çizgi mevcut. Son saatine girerken film, komedi tonunu ve konuşmaları bırakarak daha kasvetli bir tona bürünüyor. Sinan bir anda babasıyla ortak bir yönü olduğunu fark ederek babasının fakirlik, acı ve dargınlık içeren hayatına dahil oluyor. Ama bu hayatın bir yerinde, bir insanın kendi kökeninden doğan ve gittikçe büyüyen bir yalnızlıktan gücünü alan belli bir umudun var olması, insanın hayatına yaratarak devam etmesinin de belli bir yolunu göstermiş oluyor.

Ahlat Ağacı'ni izlerken, Ceylan'ın ilk iki filmi hatırlamadan edemedim. Memle-

ketinde ailesini ve arkadaşlarını oynattığı, özellikle ebeveynlerinin, kendilerinin farklı hallerini oynadıkları *Kasaba* ve *Mayıs Sıkıntısı* (1999) filmleri. Yönetmenin "takip edilmesi gereken" yönetmenler listesine yerleşmesini sağlayan heyecan verici bir sevimliliğe sahip olan birkaç sahne haricinde *Kasaba*, kaba bir ilk filmi ve onu takip eden *Mayıs Sıkıntısı*, aynı *Kasaba*'daki hallerine benzeyen ebeveynlerine başka bir filmde tekrar yer vermek için memleketine dönen genç bir sinemacının hikayesini anlatmakta çok daha başarılıydı. Bu açıdan Ceylan'ın *Kıyarüstemi*'nin otobiyografik *Deprem Üçlemesi*'ni çalıştığı çok barizdi.

Bu çabalar sıcakkanlı, yavaş ve buruk kasaba hayatını anlatmak içindi, ama şimdi anlıyorum ki bu filmlerden Ceylan'ın ailesi hakkındaki düşüncelerini ya da onların Ceylan hakkında düşündüklerini çok az anlayabiliyorduk. Ebeveynleri oğullarının kamerası için rol yaparken, sinemanın gerçekçiliği ve devamlılık meselesi konusunda onların ne kadar da umursamaz olduklarını görüyorduk. *Ahlat Ağacı*, bu ilk iki yapımın gerek duyulan gayri resmi bir üçüncüsü gibi bir hissiyat vermenin yanı sıra tutkulu bir sanatçının kim olduğunu ve nereye ait olduğunu bulma hikayesinin felsefi bir macerası olarak da okunabilir. ■

* Bu yazı, 21 Mayıs 2018'de The Village Voice'ta yayınlanan "The Wild Pear Tree: Nuri Bilge Ceylan Gets Personal" başlıklı yazıdan Türkçeye çevrilerek yayına hazırlanmıştır. Orijinal yazı için: <https://www.village-voice.com/2018/05/21/the-wild-pear-tree-nuri-bilge-ceylan-gets-personal>

Bu hayatın bir yerinde, bir insanın kendi kökeninden doğan ve gittikçe büyüyen bir yalnızlıktan gücünü alan belli bir umudun var olması, insanın hayatına yaratarak devam etmesinin de belli bir yolunu göstermiş oluyor.

